

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң органы

Чоннун ажыл-ишчи, өөрүшкүлүг рапорттары

Төлөптиг түннел

Чаян-Хамчик районнуң ажалчы
мондары Улут Отбартыңың 45 чылы
барыи оюрга үктүшүр калбарган
социалисттик чарышка кириштишпашан,
Улуттулгучи улуз тилгелени чедил
алган. Район курунгу чылда 2140
тонна сүт сазар плазын хуусаа
гинде — октябрь 29-та 2154 тонна
аза, азы 100,5 хуу кылдыр амыр
кутуктен болгаш районнуң ажал-
чыларында бар аргалары сапалы
мергеш, пландан амыр чыл тыңчу-
лунге чедир 200 тонна сүттуң мей-
сазарын хүлүзгенин.

ам-даа 15 тонна сүтүү нөмөр сэдэ-
рч хүлээнй алган.

Сүт чийгдээсн кавуадедир, бир
сээр ниентен-н хунде 3—4 ки-
сүтү сүүл ап, чайгы нормага че-
рер дээш районку колхозтор, сө-
хотарының сүт-бараан ферма-
рында демисел куштелген. Он тала-
сы-биле фермаларда, уяастотарда,
салбырларда хуралдар бо хүндер
чорун үргүчүлээшкэн. Нөмөлдө
чөмбөгилелерни амыглан тургаш-
малдык мышны семиртилгезин бол-
гаш сүткүр болур чорун чейлиг

Сут саалдазын нөүөдүдөр болгаш
онун күрүмгө садар талазы-биле 9
айларда «Сут-Хел» союхоз районунун
жыг-агылларындаан эл идепкейлиги
болуп турар. Ол союхозтун амыл-
шыччилери күрүмгө пландан ажыра-
121 тонна сүттү саткан. Бүгүнкү
кү чедишининери дээр олар СЗКП
Чөөн-Хемчик районунун бол-
гаш райкукуномун шилчиги Кызыл
тутун алган. Ол шаңналда ат тура-
сооносо база чыл төңүзүмгө чедир
эм-даа 52 тонна сүттү немей күрү-

алыбын оң хурдаларда көздүрүп турган. Ындыг чедишкенингерил бол-
ган фермалар ам безин илереп кел-
гени өөрүнчүт. «Сут-Хай» совхоз-
тун Алдан-Маздыр салбырында Ша-
рыг-Булуң, Ишкин салбырында Ис-
кин сүт-бараан фермалары, «Больше-
шевик» колхозтун Даушты-Тей-
СЭНК-иң XXII сөзлүсиз аттыг кол-
хозтун Хайыракан, Ленин аттыг
колхозтун Мызыл-Чыраа сүт-бараан
фермалары ол талазы-биле бедик
көргүзүлгелерил болгулаан.

Бүгү үлүстүн байырдалы — Он

Ол талазы-биле өскүс чедишккин-
нерни районда Ленин аттыг, «Боль-
шевик» болгаш СЭКП-ниң ХХІ
съездини аттыг колхозтар чедип ал-
гылаан. Ол ажыл-агыйлар сүт садар
талазы-биле чыл планнарын хууза

тыярының Улуг революциясының 45-чыл юнга күш-ажылчы белентерин бараалгаткан мурнакчы саанчыларының хүрээлэчи өскен. «Чыраа-Багы» совхозтун саанчылары Хомуш-ку Хувискаал, Анна Ондар, Монгуш

Шагаан-Армы хоорайдын бистийн тусгай хорьсондентивс эш Д
Араацанын дамчтанкны болза:
Уулг-Хем районуну нүдэз ажил
лагий ажил-ишчилер кулзу байрм
палдын буудуунда өөршүүнуку күш
аичлык тиклелген чедил алган
рун. Райн күүргене бүдүн чылда
2475 тонна сул сазар палын хуу
саа ботинде 2490 тонна эш 100,
хуу кылдыр, ажыр үүстөткен.

Он талазы-биле бедик көргүзү
лерни «УТНА 25 чылы» болган
«Найрал» советхатарын айма-н

чыллары чедип алганнар. «УТНА 21 чылды» совхоз чылда 500 тонна сүт, садар плавын 542 тонна кылдыр «Найралар» — 400 тонна сүт плавын 456 тонна кылдыр күөсеткен.

Сүт саалдыздар көүдөндөр дэзир октябрь мурунуң социалисттик чарымынга бир инекке оннаштыр ортума-биле 1556 кг сүтү саап алган «УТНА 25 чылды» совхозтуң Иштиш-Хем сүт-бараан фермалары тишкен. Ол ферма чылда 430 тонна сүтү курунган садар планын 481 тонна кылдыр ашыр күөсеткен. Ын

УКРАИН ССР. Киев-комсомол ГЭС-тиң түдүндө Улан Октябрынкы 45 чыл оюн телептик үткүрү дээси социалисттик жарыш шагда-ла калбарган. Ол үлгү түдүгүн хей-хей черлеринде бригадалар болгаи мураккач кижилер ээлгеч база ай-планканыр дыка ажыр күөсөйлү түрарлар.

Ылажыа элктри-качкачкы Анатолий Наумов эки ажы-дал, бодунуң ажылыа Кивецтиң инженер-түдүгү институтунда өөрдиге-биле чедишкынниң дүүштүрүп түрар.

ЧУРУКТА: Анатолий Наумов.

СЭТА-ның фотохроникасы.

Улау-Хем районда «Күш-ажалдын көсүгү» коллектун сүт-бараа фермасынын коллективти тос айлдарда жүткөн чылым ол үзгіндерин арун чартык катап хей сүтү бүүдүрөт. То-згыйлаайла 590 тоннаны сагган болгаш күрүнгө 425 тоннаны сат-кан.

Хүлээлгелер
күүсеттинген

Тес-Хем районунд Чодурал колхозунда ажил-ичиллери парти-
нын ХХП съездинин болгаш СЭН
ТК-ын март Пленумунда төгөтүл-
үшкитилерин амыдыралга боттат-
дырыбшан, чыдап эрткен үзүнн-
дүртүгүнд ажил-агыйга эвээш
ед чедикшинерини чедип алгаш-
Ажыл-агый бо чылын эгт белегтк-
ринин планын 102 хуу, сүтүг—10
хуу, дүтүг—108,9 хуу күтүс-
сөтү районга билги чедип элде-

Болжолтуу сүт-бараан фермалар бөттарының аргаларын савап көргөчүл төпчүзүңгө чөдир пландаа да каар ам-даа 15 тонна сүттү дука рын хүлзенип турар.

Бүгү малдың хой итүгүзү мал боюн турар. Хойжу бригадалар хой хой оналтыр ортума-би, 2,250 грамм дүктү алган болгаш күрүгө эят, дүк дузарынын паны амыр күсүетин. Хойжу бригадаларын иттинден № 1 бригада хой хой оналтыр 3 кг дүктү алган. № 1 сүт бараан фермаларын коллектив эрткен чыдаң бу үзүлгө депизгө, оон 500 дептээр хой сүтү саап алган. Амыр үдө колхостун бугу малчынары кылга белгеледи үргүлгүдөн түсөр.

A black and white photograph of a man in a military uniform, possibly a soldier, looking directly at the camera. He is wearing a beret and has a serious expression. The background is dark and textured, suggesting a forest or a cave.

Тажу районда Ая Мырзаның тергини аңчы ады сураглыг. Тайгач куруг табыл олугарын кым-да дыйнап көрбэз, кездэзе шай келир. Бәз адылар аңчынын чуруу Москвада СССР-нц улус ачып-чедикшикиннериниң делгелгезинде үр үеде туруп турар. Бә чылым адгыны ол өлүгөн болгаш зыгы аңчыныр сезонунда шай тылыштыг б.үр-биле бедиктеп хулзэлэни алган.

ЧУРУКТА: Ак Мырлаа тайгада.

Фото В. ЛУТКОВТУ

Тыванын анык ажылынын анжылыгын кол оттардырып брөөн болуп бистин республиканын автомобилестери Октябрь революциянын 45 жыы онугу байырлагына күш-ажыгы олуз чедипчиинериле жуу-АТК-да — эштер Серен-оол, Мов Тавов, № 1 АТК-да Базе, А. Повомаров, Кызыл-Маалалы АТ — эштер Ооржак, Ткач, Бржман жш он-даа ескерилер аттарм публикага страгалам.

рамын турнаар. Чугь сөөгтүүлчүүд
тоо айларыгын планын ташаа авто-
трест нийтлэл-биле тонна талазы-
биле 110,1 хуу. тонна-километр
талазы-биле 115,5 хуу. миңаар
пассажир-километр талазы-биле
116,1 хуу куусеткен. Престич чы-
лаачылары чеди чылдын дертүк чы-
лымда планан ажыр 200 мул топпан-
чугь сөөгүр деп үхүдэлге алгала-
тоо айларыгын планын ташаа 213,
миң тонна чүбүтү сөөктөннөр.

Оң туннелинде Тыва автотрест автомобиль транспорт талазы-биз РСФСР-нің кол эргелелиниң шуги мунда ажылдап турар 19 автоэргелдер болгаш автотрестерниң специалистиг чарыжына ушкун квалитеттеги эргелелдерди келтирет.

алды 2-чери элесте. Тресттин системасында авто-аэкил-аэийалын ишинде Кызмалдын № 2 түзүлүшү болган Шаған-Арыг АТК-ы үчкү аэаралды боттарынын аэаралдарын бүтү көргүзүлүш түзүлүш-бизе ыраат аэмы күсүсүнүн мурнакчалар болганнар. Илангын республикага октябрь мурунун социалисттик тарыхынын нанираты бу болуп үгөн Кызмалдын ийиний түзүлүш АТК-ынын коллективизм алгачкы чөдиликкенинөн чөдөлүш алган. Ол коллектив чыл паланы октябрь 15-те күсүсөтөт, паланды 228 тона-калометр аэмы түзүлүш болган. Оң-бизе калы 110 муң түл кыпар түзүлүш болган. 250 комплек авторезина кампалын аэмы дөң күсүлүшөсүн 97,7 муң

түрүндө кыргыз чыңа болгон 219 көчмө
шлект авторизация кылдыр кушкеткен.
СЭКП-ийн ХХІ съездиндеги соо
да трестин системасында мураччы
ларын курастыра эскен. № 2 чың
АТК-чыга соттарынын чети чың
ооаланын кушкеткен, 1966—1966
чыңдарын тууга ачылдын тур
манын Н. Белков, Н. Серпикин
Н. Сидельников, ВЛСМ кезигин
Ю. Федозев, Г. Багодатский, В. Жу
ков, Д. Любин. Шагаз-Арт
АТК-да — шотер Пономарев, Губ
нов, Пилипкин, Минусинск АТК-
шотер Корягин, Павлов, Чазал

Коммунистг ёзу-биле чур ажылдап өөренир дээш чарыштың республиканың автотранспорда калбарган. Бо чаагай шимикнде ам үеде 600 ажы кижин турар. 58 коллективтер коммунистг күш-ажылдың бригадалар дээш демисежип турар, олаштинден 22 коллективтер ол атты чаалап алганнар.

Республиканын транспорттук да чедишининг, дика. уаг. ыг-даа болза Тыва авторт коллективтерине ажыгатын аргалар, кураыырлар хей. Аныктын мурунду орукка текш. урелишининг болганындан машиналарын халас турар чор. мажыр. Чжээ, эрктен тс. анын дургузуда орукка чораш. гегийден икитли-биле 22747. мобил-шак халас барган. Ои. гыда хей-хей чүктөрүн авто. ва-биле сөөртүп турар черлер. респотребсөөтүн баран бааза. нып, республиканын хандыг. эрежелдинг болгаш «Селхо. ника» каттыжыгазынын бур. биле машиналарын чүтүг дуб. бейи ур үе-шактарда тургузу. галы-биле чолочубилар аныкта. 74136 автомобиль-шак үеи. халас эрттирин, когарал, Бир. мыдыг чоруктар бойын турган. да, республиканын автозема. лары чыдап эрктен тс. ай. ныг дургузуда он-он мун. чүзүт немей сөөртүп болур тур. кымг-даа билидигир.

Чеди чыдадың дөрткү чыл
шнитирлиги дөрткү квартал
республиканың улус ажыл-а-
ныч херегелеринге эргеков чы-
ов-он муң тонна чүгүттерин дү-
сөөртүрү дөшө демиселдин а-
күштөлдирери автотранспорт-
ның сонгаардагы болбас дай-
соруугазы болур. Ол харыса-
лүдөүгезин автотранспорт-
кусукин шыгарылар.

О. ШИРА

«ЧЫМЧАК АЛДЫН» ДЭЗШ
ПОХОДТА. Совхозта аялчырыга
мынакшылык кыялыер бо чым-
дык аялчыр сезонунга организа-
стык кырыжп агелзеп. Байырла-
мурнукун куш-ажымал элзезне
турушкан 80 аялчылар 14 му-
рубук туунук олукуту курунжес
кирерин-биле керзэ чарган. Олар
амгы бо хуиндер тайгаларда,
«чымчак алдын» дэзш походта
чорук турар. Хоочун аялчылар
Сат Семс-оол 2000 рубудын,
Олар Сугежик 1900 рубудын
олуун курунжес кирер хуазалге-
нин алган.

Бо куку уеле совхозтун деви-
азиряне 8 амг узутаттылган.

ИШКИННИ МАЛЧЫННА-
РЫНДА. Байырла мурнукун
чаржымга кырышкен, Илкия
салбырны малчыларны маа кыш-
тагалашкыннга белеткеадерин
организаусты чоруткан. Хойжу
бригадаларына төптерине 4
чуртталга бажмыны, 2 ма ка-
жаштынн туугулары аймагале
кырген. Эш Хеле бригадирлян
№1 бригадынн хойжуларыга
2 аал ишти чурттуура чаа бажм
белеткенинген.

Малчылар боттарынн куку-
биле 12 эриг кажаалары септе-
бетелзкен. Хойжулар Олар До-
жу, Монгуш Дору, Салдык-До-
лоттарынн кыштгаларын бтрун
амапп белеткен аялчылар.

Салбыра сүт-бараан фермазы-
нын коллективн байырлап хуунге
укутукур боттарынга алган
хуазалгелерин түсүлөп шыда-
ла. Мурданын салчылар О. Чымы-
с, Карвановтор Т. Брайла олар-
туу-гузуна эртекте тос аялчылар
боттарынга быжыккан кык аял-
рузунден ортума-биле 1200—1250
кг сүтү сагган.

ШКОЛАЧЫЛАРНЫН УЛУУ.
Сут-Асыяла бузуурге өөредя-
гелерин он бир чыа школазын-
нууку клаастарынн өөрениачи-
лерин байырлап рапорттуар бе-
леткедигер. 96 жаны составын
бузуурге бригадызы чедл чыл-
дык дортук чымыла совхозтун
84 аал олуунн жылдап кыштга
аада картофле, чыгир себэла
эш болгаш ногаа культурааларын
гарып өсүргөш, кузун ажалат
берген.

Школачыларын бузуурге
бригадыннын шовулен 318 тон-
на картошма, 17,5 тонна куласта
2 тонна помидор болгаш өске-
лаз ногаа аймаа ажалат алым-
ган болгаш совхозтун клаалынн
думажыткан.

Тракторларын болгаш кыз-
дык-агымдын өске-даа машина-
ларын өөрсип шигиздеп аялчы-
ларга берген.

Партийжи удуртулга кошкак

тустайк организацинны бар. Мыта коммунистер Бугаев, Баканов база ашылдан турарлар. Ийнчаара ол организацинны ажил-чорудугуагын да каныг-лаа турж-чылсаа чок дээрин коммунистер кончуг сеткял комунашкын-бйле чутгалан турганнар. Магдла хамаарынтыр оон чутга дешикдери бейин бок-сак-бйе долугатин чутгалара-ла четир. Ол организациннын терин иитин, оон чок-камыз кулмчугуларын арыган аштаар, чагаайжыдын сайкырдыр болташ ноганчидар таллаи-бде 1961 чылдан бээр чалгыи-ла катан воскреисит органистаттынмаа. Ажил-херекти планын башкаарынны дугайинда мында чутга бейин чоруйын турар. Оон сан-хууи берге байдалла. Бараи салкатырында эн чутгала материаллар, херекседер болташ эртык кесектер бейин чок.

Култура албан черлеринин ажил-чорудугуагылда ол болташ оксе-даа улуг четидер болза, кол-кестидерге коммунистер авангарды рыхду ойновайн келгенин, ажилдакчылар ортууида кижжигиде ачкыннын самалардыр шут-ла херечилеп турар-дыр. Партияорганизациннын бюрору-даа болза эки амыл чорутпаанын, министерство аппаратынын, оон уурдугуагында организацинларынын ажалыне кончуг кошкаа кичоонгй салып келгенин коммунистер чеп шутумучулар. Нартибюрун хурадыры мыда-хаа болуп тургулааи. Бугу коммунистерини нийти хурааи сөөлгу 4 айларын дурсугуида чалгыи-ла катан болбай, ол дээрге СЭКП Уставын каржым-биде уурагын шут-ла терелелеп ол

дуиндалардын эшмәкш өскөдә-
ажалыкчыларын таласыннан шоо-
луг-ла дуза чок булуп, ажыла кү-
жөйишкенин көргүсүн, культу-
ра-чырымдыктын албан черлери-
нин мураккап дурдугазынын бары-
нча иептерейиш турунда, партия-
ро-даа, министр эш Чазамба-даа
оңо-биле ур үдө эштежи, олардан
негелде салбайн келгенин хуралга
коммунистер чидиг шүтүмчүзөинер.
Отётё илеткеди болгаш санал-
онады барымдаалар, хурад деагер-
ней шийтирип хулооп алгаш.
Министерство аппаратынын болгаш
оң уауртун турар организациялары-
нын ажылы СЭКН-ий ХХП сөз-
данын негелдерине дүтүп, оң
шийтирбериңи күтүсөдиге
идигил болган туруну дөш, бүтү-
дө ажылы үдөиниң-биле аде тур-
гузариң коммунистер шийтир-
лөв. Отётё-сонгудайың хурал-
партергизияның бюрөвунда сос-
тавын чазырт согган, оң секре-
тары эш Буянова болган.

И ИЛЫН

И. ИЛЬИН

Революция музейинде

сынып чок, азал-ла соңуругак эвес, мичалда-да нарын идеяларын эң бодуну сестерге килерип шыдар, тургустунун келген байдалды таарыштыр болгаш өткүч-чили-биле аналитик билир күчүгүг, угааныгк баштычыч».

Джон Рил бодунун «Делегетин сирдиктеги он хүнер» деп алуи чок чогаалына революцияның уулз баштычымынын дугайына эи чыгып сестер-биле бижээн. Совет уугу Улуг Октябрьин 45 чык өмүгүг бүдүгүнүн хүнерилде Джон Рилтин адегенден бээр 75 чык болганын демделген арттырган. Совет чогаалчылар Джон Рилтин Кремльдин хаанызын баяндыа көөрүгнө дитиг чектерер салган.

Музейин бир залында шыл азалда «Ивестия» солунуну 1917 чылдың октябрь 27-де уген К № 208 дугары кадалагастыгын чыдар. Инда ажалын болгаш солдат депутаттарын Советтериниң бүгү-россия сөөдизинге хүлөөп алган-тайбын дугайында декреттин сөзүн долгузу-биле паралаан.

Кижэ төрөлгөтениниң төөгүзүгнө чаа үениң эгелгизин бодунун үгөр-болгунуң даштамаштыгы-биле ме-дегелээ «Авраамын» макединиң чанында көрүктүөр эидерик.

Октябрь революциязынын сөөдүн-де совет уугустун төөгүзүгнө базз уугу болушукунунар болгулаан. Ол уугунуурос хауеринин дугайын чу-гаалар турар материалдар келген кижедирин сагым-сеткилин дыка хайынчтырар. Даштыкы шериг ин-тервенциязынын болгаш хамааты дайымынын чылдарында хей нацио-налдык совет уугустун маадилары де-миселди, патриоттук херээн өөн то-даргай биялар алдыр.

Мөөн-биле чөргөдөштор музей Ала-чурттуг Улуг дайымынын чыл-дарын база көргүзүп турар. Музей-ин ажалынын кол темаларынын бирээзи болза, Совет Эвилелинин коммунисттик калбак тургуузушкуну-ун үе-чазаманче киргени боляр.

Чээрди алды дугаар залдын ма-териалдары дыка өөлүн боляр турар. Инда Совет Эвилелинин национал-уустарынын культуразын толоргай көргүскөн. Ол залдын материалдары-биле танышкан, национал республи-кадарын, областтарын болгаш ок-ругтарын хосталгазынга, хижүдүз-лелде-уугүг өгүс уугустун алим-дум-дузунин улам гыч, улам таныш-бо-лушкан.

ригге кайгамчык чыгып болгаш уту-
тудурбас сестерин арттырып каап-
турарлар. Ону номчул көөргө, киж-
бургуу социалисттик революцияны
боттандырган уаустуң, ону баштаан
коммунистерин, Улуг Лениннин ре-
волюстук тура-соруун матадаан бо-
лур чүве-дир.

Аныяк коммунист эш Забаревтин
бижээни бо: «Бистин хоочун сал-
дымнын кижилеринин маалымдары
демиселинин дутайын музенин ма-
териалдары кончуг билдингир чү-
гаалап берип турар-дыр. Бистер
амгы болгаш келир салгаддын киж-
жилери, бистин улуг салгаддын киж-
жилеринин өөрүн четтиргенистин
көзөөде илерепин чөрүүр кыс. Ол
маалымдары кижилерге төлөнтүп сал-
гал болур дөшү улам карап кызы-
ажыдар бис».

Дашкындаан келген бир төлө-
ленин арттырып каап сестери бо: «Бис-
тер Герман демократия республика-
дан келген студенттер коммунизм
тургузушкунуңун материалдары-
биле кончуг кичинегайлап танышты-
мыс. Чүте дээрде ол бистин таварын
этерер орунуус-тур».

Улуг Октябрьнын ужуз-дузаян-
ды билбейн, оол баштайгы чылдарында
Россиядан дөшүп чоруй барганнар
кайы хей болуп турар. Оларнын
чамчыктары эеп чамып көз-даа ту-
рарлар, а чамчыктары совет уаустун
амындары-биле танышпаш, ам
көз бажын туттунуп турарлар.
Шаянда Москвага чурттап чораян
ам Стоколымда чурттап турар Анна
Андреевна Ропебек дээрзинин арт-
тырткан бижии бо: «Музейин көргеним
соонда Улуг Октябрьнын ужуз-ду-
зын улам хандыр билдим. 1905—
1917 чылдаринин болушкуннарын
сактып, бодан тур мен. Коммунизм
тургузушкунуңун улагер-чижөө
бүгү делекеге көргүзүн турар Те-
рзон чуртумга ынакшымын улам
депесип тур. Оол улуг чаагайын чо-
раан-на черикте чугаалап чөрүүр
мен».

Музейин материалдары кончуг
байлаак. Ол фонтулар улам чаарты-
нып, улам алабп турар. Октябрь ре-
волюциянын музейинге чораян киж
Терзон чуртуңун эргек болгаш
чаа төөгүзү-биле таныжып алыр.

К. КУДАЖЫ,
К. АБЕНОВ.

СЭКП ТЯ-нын чамында Нартия-
нын Дөли школянын дик-

турар. Олардың кижизиткен урт-дарымы колхозта, совхозта а жылдап, нийитиге, күрүнеге уагу дузаны че-дирип турарын үнелен көрбөс арга-жок.

Уагу Октябрьның 45 мыл оюнга төлөсиги ужурашар дээш инек ка-дарчызы өт-бүдө ажаап турар инек-териниң кажжааларын септеп доогуз-алган, ам сигенин, таванын кыш-таанче сөөтүп адыр деп турар. Олаа инектерин, бызааларын күстө ажаалдаан күштөлдирген. К. Серен аки а жылдаш, Красноярсктеги бир курортунга дыштанып чорган.

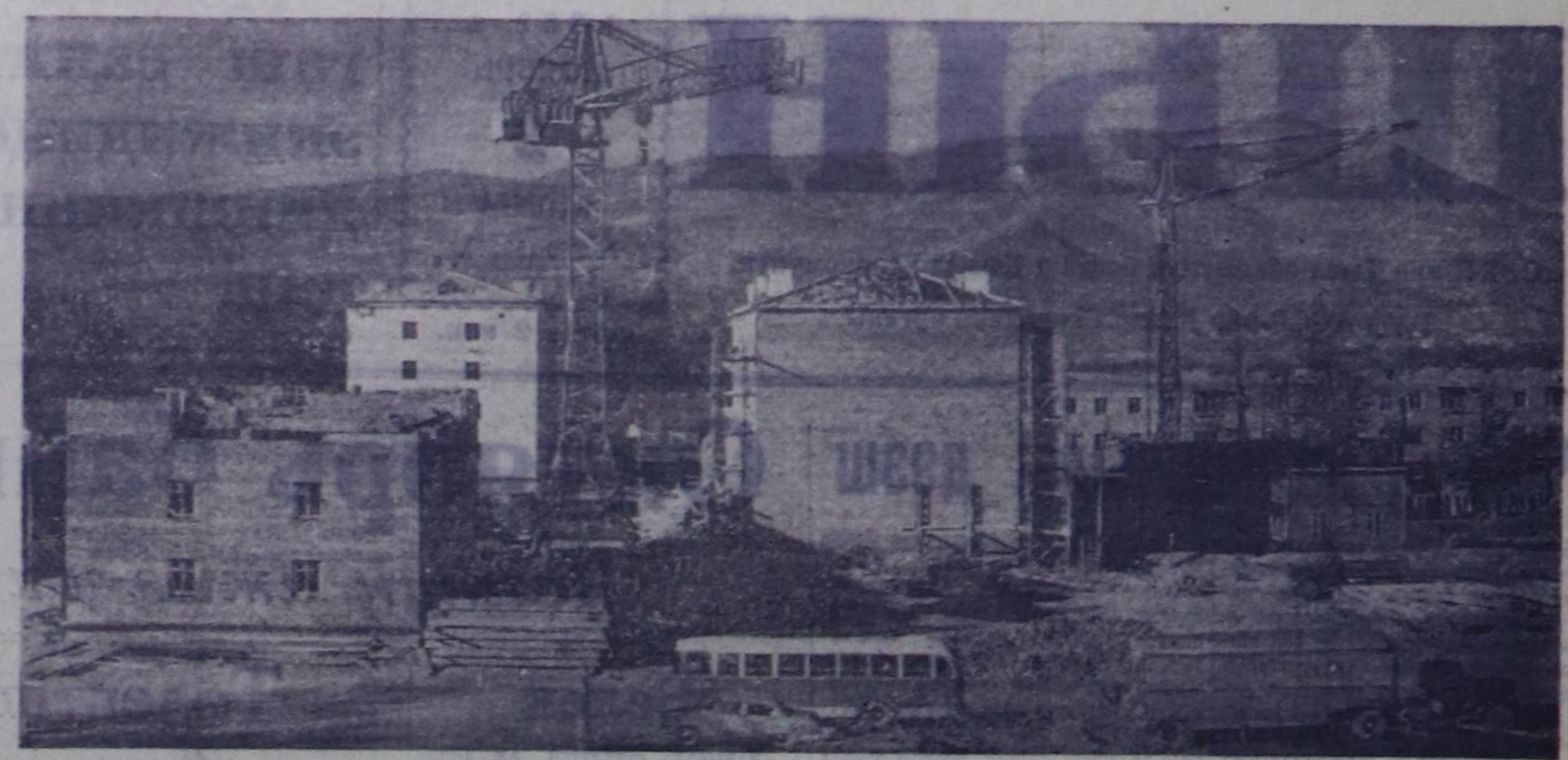
Күжүгөттер чай-мөлөн чөк мал ажаап турар болганда, чагыткан со-луннарын совхоз төвүндөп доктаамал ап шыдавын турар. Олар алаан үр болгаш-ла чыгын берген солуннары боттары барып ап турар. Малчыннар-богга солуннары чогуур үзүндө дүр-ген тарадыр хемчеглер алдынмаан, тус-тус бөлүктөргө солун тарадык-чылары чөк болганда, ол ындыг бай-далдыг болбас аргажок. Инек кадар-чызының чуртталга бажыны септе-тинмээн. Ону чыгылмаан алырынга чогуур дуза көргүсери негетинип турар. Мындыг байдламы дүрөксия, а жылдын комитети дарый өөрөнип көөрү күрөчиги.

О. ЛАМА.

ууданын тур

Номмунизминин херелин көдөз а жыл-сарааттан сиксинерни багай мамба-чип турар.

1962 г., НОЯБРЬ 2, № 260 (5357)

Мызыл хойраада чав 26-гы кавирталдын тууу эрткен чылын, СЭКП-н XXII съездиндеги хунивериде алган. Аныала четисе чүүлдер ба-
н тургулаан болза-да, аныла чав кавирге, кымда тууу-биз ба-
н болгаш мурунда куугу кыдыг турган чар ам улуг-улуг кавир-
балзын элзеттине берген. Кавирталдын туууунда алды бажыкчынары тутпу-
лаан, ишти-даштын чевир кылор амылдарын чорудуу турор. Удвас
урттакчыларга чав кавирталарын эжиктери ачкыттын келир.
Ч у р у к т а : 26-гы кавирталдын тууудуун хевирин.

Малды хур кыш ажырымы дээрге, ич баш сааны өстүргөнгө, продукттуу беддеринге уруг ужурууга, малчынырга харысалай уюу үс. Мындг турбузе Зауу-мен району «Зауу-Аяа» совхозтун Хайракан салбырында мал кыштагы-дыкшынынага белетек конугуу-ушкак чорутуунга.

Мыллыгты беда мал болгаш хой-жазыларыныч септелген ам-дас оозулуан, чак туттунганын чедир кылдынымаан. Мычаарга кышк, чок тун келген тутум чөөкмушаан-дар.

Хайракан салбырында чаз уруг тек кажазыныч кырын серилез-гегетеш, ону ный ар сокан. Эжикме дөрт хойжу бригада-р. Оларыч кыштагаларында мал-дир бээр беле кылдыр септеттин-ин кажа чок, чамдик хойжуларыч хойлары чалагай кажаларда хөөмө-болу турары салбыр эргелекчи-эм А. Грудининич-аа, партокм-секретары эм Д. Дугур-Серенин-дууретпейин турар.

Кышка белетектеди бир чарыла-кезээ-сиген белетекли болгай. О-талыз-биле байзал салбырда база-ла чөгөнгич. Хайракан салбыр-бо күзүн 1700 тонна сигенини белет-кеп адыр плагын тургаш, он чүгө-ле 700 тонаынж белетек алгач. Белетек алган ол сигенинин суу-чоогунда сарааттын чурттакаш-ларыч хузуунда ниектери үзе ни-бергезден. Ол ышкак сигенин кыштагаларга, фермаларга чедире-ахыл мычгага чедир гелевөөн. Б-бугу чептестер он салбырынч кыш-ка белетек чок, ону байгу тутку-турарын черечемип турар.

Д. ЛОПСАН.

Улуг-Гем районда «У Улуг хул» колхозта почтабонлар Оюм аксим биле Баа-Хе Гадар-оол ар 1963 чыла паралага чагылгалыч чол ортуаида узам калтып турар. Чыткын паралага иштинде «Шия» солун 170, «Гызын» аныктары» 80, «Ленин-орук» 45 кезек.

Колхозта портганизация секретри Монгуш Седип паралага бидилгезяге чугула кичээнгей салып турар. Чаа чылдын чагылгалыга уз уругучулар турар.

М. Мендот.

«Улуг-Хал» совхозтун дортук салдырыны Кенгердеге малчынары келир чыла 300 ажыг рубалын солуннарын болташ журналдын чагытка. Ооң иштинде Соимал-оол Семенов болташ Бегин-Хуурак олар 3-3 чагылыла бижиткен.

Д. Шулуу.

Өвүр районда «Коммунизмче орук» долоз 1962 кезде ашыл-агыч чыдаа алган социалисттик хуузагезин чедиишкенин куусеткен. Мал кыштагдадышкыныга белеткел арктан чылдан дээр организастаттынган.

Шээр малдын 45, анай болгаш хураганын 26 кажалалар бүтүн септеттинген. Кыштагдарда 350 толун сизигни чедирген, чылгыз төрөлгөр 3050 толун өдес белеткеттинген. Чаа кажалалар немей тузар, малчынарлар чурттага бажыны кыры соруга база багай эвес чоруттуган.

Долохтоз төвү Арым-Бажи суурга болган эки кижик киржикчил минтинге сөс ап тува чугаалаан колхозчулар дүзүзүндөн өгүн, а даарта он-даа эки ашылдарын илередип турган. Тайбын куш-ашылга бүдүртүнген килограмм ээт, сүт болгаш дүк бурду дагдан кышкычларына алуи болурун демдегел турган.

Күрүгге сүт садарынын хуузагезин колхоз хууса бөтинде ашыр куусеткен. Ал-Безиж ферманын коллективи сүт бүдүр болгаш ошкурүгге белеткелер талазы-бий чарышка тийлээс, СЭКК райкомуну болгаш райкукомуну малчылар Кызыл тууги алган. Коллективте муриякч саанчылар улам көвүдөт турар.

Хой ашылдын үшкү бритаазы кышка белеткеди бугу тала-бияле хынамчалыг организастап турар. Ниятинин малы чыгы, тодт болгаш дук кыштактадырынга чарыш бритагалар аразында калбарган.

Америк үптөкчилерини Кубага дүр үгүдгедиринеи хообастар Совет чазактын Медегезин колхозчулар чангыс ун-бияле деткиишаан. Төрөн чуртугун күчү-шылдык улам бажыларынга каш дапкыр чүктүдүг ашылдарын илереткен.

М. САЛЧАН

— Мен совхозтустун ийеэн кадарым, кадайым бизааларын ажаап 7 чылды аждаал келдиен. 1961 чылда чус иектен-не 100 бизааны менди алган совхозта өстүрүп берген бис. Ам бистин ажаалгаанына 134 ийек бар. Чейи чылдын дүрткү чымында чус иектен-не чус бизаа алар диген хулаалгенисти кууестис — деп, Танды районда «Ийектеге» совхозтун ийек кадарчыны Кужугет Серен чутаалан ттурар.

Совхозтун эки аждаалдан ттурар ажалчынарнын бирөөсү ол. Малчыны дйрей, кадай арын-уураут, ак-сеп-келдиги аждаалдан, өрткүтгү чутулур. Атуулаа бжиктер-биле каш катан шымадиги келген. Оларнын ажаалгазында иектери сагбас, ол иектерге нийити-биле 230 бизааларын чагыштырып эмзирип ттурар. Бир иекке 2—4 бизааны ол чагыштырып чабылаан. Бир бизааны чагыс иекке 4 ажаар дүругүзүндө эмзирер, ол хуусаа төвөгө оон өскө жаз бир бизааны ол-ла ийекке чагыштырып эгелээр. Иектерге чаа бизааларын эмзирип өөредип берге ажал. Чамдык иектерини аажычаны багай, олар өзүр, төвөр дээш чүтү ажалчылаа дээр.

— Чамдык үегере бергелерге бистер таваржып турдууус, мал ажаар, бизааларын иектерге чагыштырып эмзирер дээш ганчаар көдөбөс дээр, кижинчи холу, бууду-даа арарып турар алаар-дур. Ийдег-даа болза ажаа торуубайн, кызыл аждаалдан иектерини кижинчи аайындаан өрттөс кылдыр өөредип ол шыдаар ажаа бар-дур—деп, Кужугет чутаал-лады.

Сүт жжирип азыраан бизааларга дөөрдө, иектерге чагыштырып эмзирип өстүргөн бизаалар дүргөн өтүүчөй, семиярп боор-дур. Дөрт—беш ажаар дүругүзүндө чагыштырып өстүргөн бизааларын депжон 260 кг челе бээр. К. Серенин кадайы С. Кужугет бизаалары

ажаап өстүреринге мергенжөөн. Олар-ны кодаанын чынында көдө аждаал-гийнч дүругүзү станцияныкына тараа (кызыл-тас) ийеул. Ол тараага иектерини кийрөс дөш ийек кадарчымы, оң кадайы уйгу-чанын чок аждаал келген. Тараа ажаал адышчыны доозулган, уауг кажы-таудуп алган соонда, олар ам амы-рансар.

С. Кужугет 8 уругулары төрөөн болгаш кижизиткен өе. Уауг огулу колдохчу, жаз бир огулу шериэ жаз чынында барган. Уауг уруу келгө Со-вет даражы, оон бирээни совхозта библиотекта эргелектини болгаш оон өскөлөрү 7, 8, 9 класстарда өөрөйп турар. Оларын кижизиткен уруг-дарыны колхозта, совхозта аждаалан, нийитке, курунче уауг дузаны че-дирип турарын үнөлөп көрөс арга-жок.

Уауг Октябрьнын 45 чыл оюнга төлөтпг укажуржы дээш ийек кадарчыны ч-буле ажаап ттурар иек-терини кажалдарын септеп доозуп алган, ам сигенин, саванын кыш-тааче сөөртүп аламы деп ттурар. Олар иектерини, бизааларын күсүк ажаалдааны куштердирген. К. Серени ажи аждаалдан, Красноярскийн бир кууротунга дыштынан чорзан.

Кужугеттер чаб-шөлөн чок мал ажаап ттурар болганда, чагыткан сол-дунарын совхоз төүндөн доктамаал ол шыдавын ттурар. Олар алаан тр болгаш-ла чыгыс берген солунулары боттары барып ол ттурар. Малчынар-га солунулары чотүрү үезинде дүргөн тараар хемчегер адылманна, туус-тус бөлүктөргө солун ттарлык-чылары чок болганда, ол ынагы бай-далдыг болбас аргажок. Ийек калар-чызынын туртталга бажыны септеп-тишмөн. Ону чымылаган адымынга чотүрү дуза кыргучтар негеттин ттурар. Мындай бйдалдык дирекция, ажалчына комитети дарый өөрейп көөрү күзөңчиг.

О. ЛАМА.

Чурукта: Таңды районунун «Коммунизминин херели» кезде ашыл-
агый артелинин Шаңган деп черде сарааттаан сизгинерни багай мажаа-
лагылаан. Оларны инектер төтчөгөл чип турар.

Фото С. Феонтистову.

Октябрьның социалисттик Улуг революциясынын 45 чыл оюнга

„ШЫННЫН“ НОМЧУКЧУЛАРЫНЫН ЧАГАЛААРЫ

ЧЕДИИШКИННЕРИВИС

Чөөн-Хемчик районда Ленин атыг колхозтун ажил-ичилери партиянын XXII съездинин болгаш СЭКП ТБ-нын март пленумунун туугулу шийтпирлерин амьдралда ботандырышкан, чеди чылдын дартуу чыгында ажил-агыйга элесте элестинкилерин болган. Мурнууда өргөн бөжин чок турган Шарлаада, Дүвүрүндө, Сарыг-Сегенде четир сугау куудартып, электр чырыктыг хойжу бригадаларын чаа тигер тургустунуулаан. Топ сүт-караан фермазы электрлиг саздааны май айлан бээр чорудуу эгелээс болгаш шүптү 175 инеетеринин инек бүрүзүндө 1092 кг сүтү саап алган. Колхозтун кол тирьгалга шөү болур Сегеде товунузда сөзө метр ханы кузук кастыган. Ол кышкы өсөөгү каш чылдарда ажилга кирбей турган Кок-Төрөк бузанын казын аштаанын түнелдиге, 1000 ажыг га кукуруза шөү сүт-беле хандырылган. Ажыл-агый ажал адымын кышкы ай-панада чедишкенин дозуп, күрүнө 1250 тонна таара дуулар хүлээлгени 1947 тонна бмалдыр ажыр күстөкөн.

Болжол сүт сазарынын планын 120 хуу, дүмү 104 хуу, ээти 100 хуу, инек мал өстүрүүнүн планын 108 хуу күстөкөн.

Ажыл-агый бүтү адмдарында мурнаачыларын сапы хуу бүрүзү турар. Малын бүрүзү бөдүнга быжылган бүтү малын менди калдарып, багай эвес көргүзүлгөн чеди алган. Чижээ, мурнаачы хойжулар М. Сорудга бир хойга оонаштыр 3,680 грамм дүктү, Т. Осур 2,820, О. Мөнгө 2,850, О. Хунажы 2,560, И. Шырап болгаш өскөлөр-даа база ол хире дүктү кыргып алганар. Колхозтун хей баш визин семирти каларып турар О. Чүлүм инек бүрүзү хонукта 850 грамм чыгыс немелде дезлалг кылдыр семирти каларган. Бызаа каларчымы Х. Лопсан бөдүнга быжылган 118 баазанын бызаа бүрүзү хонукта 600—700 грамм немелде дезлалг кылдыр семирти каларган болгаш харын-даа бөдүнү хуула инектин сүтү-беле колхозтун беш бызаанын дартуур азыран.

Ажыл-агый бо чылын күрүнө 120 тонна сүт дуулар планыг турган, ол планын ийи ай бурунгар 129 тонна кылдыр ажыр күстөкөн. Эрткен төз айларын дартуузда мурнаачы саанчылар О. Каскал бир ийеке оонаштыр 1503 кг сүтү.

О. Хандыммаз 1449 кг, Т. Мөшкө 1385 кг, О. Шанай 1390 кг сүтү саап ал, саанчылар ортузунга кал-барган социалисттик чарыттын тигерчилери болганар. Колхозтун туугуку бригадалары хонучу туугу-жулар Довалдыр, Дөстөк, Балчымаз, Кызылдыр болгаш өскө-даа мурнаачы туугукуларын ууртууга-бызе чыл эгелдир бээр бо үгө чеди 20 туртталга бажынарнын, муу-муу хонучу дөт уаг калдарымы, электрстанцияларын ийи туугуу дөдөрү туугу дооскан болгаш ам оо автомашина кирер гаражтын туугуу доосарын кырында туугу турар.

Ажыл-агый кышкы белектерди база багай эвес чорудуу турар. Колхоз баптаар чери чокта чаа мал чынынарын кастышкан чөвүлс хураалы чымдырган, алаа кыштар-лаашкын дугайында айтыртын чү-гаалажып, бөтүт шийтпирин хүлээп алган. Бо чылын шээр мал чөзөрү кодонга, бөдө мал төзөдөгү, хаан ийи кодонга кыштар. Кышкы белектер ажилын хойжу бригадаларын малчыларын колхозтун өскө малчы-парындан шалыктын чорудуу кезе-рин Чижээ, Сарыг-Сегенде № 2 хойжу бригада (бригадирин эш Кызыл-оол), Шарлаада № 3 хойжу бригада (бригадирин эш Ошол-оол), Дүвүрүндө № 1 хойжу бригада (бригадирин эш Осур) бүтү хойларын калдарынын болгаш малчы-нарынн куртулга бажынарнын бот-ларын куртуга-бызе бүрүн септеп дооскан, кыштарды четир негелдир сөгитин кыштар бурзуулаа сөөртүп, кукуруза сүлөзү база белектер алганар.

Туугуку эвенолар чокку үгө чеди шээр малдын 18 калдарын, бөдө малдын болгаш хаанын 10 калдарын, малчынарын 39 куртталга бажынарнын септеп дооскан. Малчынар-быде туугу-жулар ам септетиней аркан 1000 хонучу ийи калдарын, 200 өшкү-нүп бир калдарын, бөдө малдын үш калдарын, хаанын бир калдарын болгаш малчынарын дөт куртулга бажынарнын сеп-телгени ноябрынын эгелдиге кышкы дооскан, кыштарга белектеринин талазы-беле районун колхозтарын болгаш совхозтарын мурнаа сору-ганы саап алган күненин кышкы ажалдап туралар.

Х. БОРБАЙ-ООЛ,
партия организациясынын секретары.

Солун-сеткүүлдү өреге бүрүзүңгө

Өвөр районун «Торгалыг» колхозунун Чоо-Суур, Торгалыг суура-рында чурттап, ажалдап турар ка-маатылардан эгелээс артельдин ыраккы одарларында болгаш ферма-ларында ажил-ичилеринге чедир келир 1963 чылдын солун-сеткүүл бикиилгенинде бүгү чон хаара тут-тунган. Бо чаагай херикке колхозтун бухгалтерия аппаратынын ажалдак-чылары Д. Дамдын, Т. Чымбалан болгаш почтачы Зоя Лопсан олар массаны эвелеп, партия органи-зациянын идеяларын дуулаачы-лары болу бергенер.

Колхозчулар Л. Дамдын, Т. Дор-жу, К. Бауу олар 4—5 яны ча-гылгаларын кургулайында чыл хуу-салыг чагыткылаан. Республикка парламенттин турар «Шын», «Ты-вазын аныктары» база районкар азы-нын «Ленинчи орун» солуннага болгаш «Китай» деп журналга ча-гылгаларын сапы дыка хей болуп турар.

Баштайгы он хонукта 300 ажыг ийи-бүрү солун, журналдын чагыт-кан орто 390 рубльди Торгалыгнын почта салбары хүлээп алган.

Н. ТАМДЫН.

Келир чылдын дүжүдүңгө

Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозтун тараачылары келир чылдын дүжүдүңгө 40 тонна чыгыс-тараа үрежинин арылгап тур-ган. Эш Аракчаа уурткан эвено ам кызыл-да үрежинин арылгап кырылган.

О. ДАМЧАТ-ООЛ.

Март айдан бээр...

Бистиң «Тес-Хем» совхозта чунар бажын ажалдаастандан бээр дыка үр өрткөн.

Совхозтун О. Шынаада салбыры-га ажалдап турган, март айда совхоз төвүгө кажу келген мөс. Он бээр бо хүнге чеди, уустуу «чунар бажын ажалдаа» деп чү-гаалажып турганын бек чалгыс-даа тигилдир. Ам чамдык ажал-чыналар болгаш тускай өрмөкчигер Самагалдай суурга барып чунар ийкеке азы боттарынын бажына-рынга чунар алганар.

Чунар бажынын септелгенин дүргөдиринче сапы салбыр кал-гын-беле ам-даа пекизе бузук, сонгалар кышталганын. Терек-тай-Хем суурун ууртканын чунар бажын дүргө ажалдаа-нын совхоз дирекциясында негеп тур бис.

Т. БОЛАТ-ООЛ,
совхозтун ажилчыны.

Олчалыг чанып келиңер

Төжү районун «Совет Тыла» колхозунун аңчылары СЭКП-нин XXII съездинин шийтпирлерин амьдралда ботандырышкан, күс-кү, кышкы анымы сезонунда Төрөн чуртунга хей аң-өлүктү кийрер дээш аңап айтканын аңчылар.

Артельдин баштар чери 112 ки-жи составтыг аңчылары 23 эвено кылдыр үскөш, үр хуусаагы аң-дыры-биле айтканар. Он иштинде азыгы аңаар аңчылар 21.

Күскү, кышкы анымы сезонунда колхоз күрүнө 80 муу рубльдин аң-чыларын аң-өлүгү: 1700 кышкы, 26 муу динини, 221 яны-бүрү аң-өлүктү дуулар хүлээлгени. Ичкан-гаш белектер куттары-биле керэ чарынган. Ам кол сорулга болза, керэни бүрүн болгаш ажыр күсөд-ринде.

Мурнаачы аңчылар Б. Серичик-тин, Д. Эрестолдун, Б. Дажырган-нын эвенолары 450 кышкы, 2250 динини, 221 яны-бүрү аң-өлүктү күрүнө дуулар деп социалист-хүлээлгелерин алган. Аңчыларын ортузунга агитация ажилын до-таамал чорудар агитаторларын партия организациясы быжыткан. Аңчы эвено бүрүзү социалистг хүлээлге-лиг.

Б. ЧИГИЖИТ,
колхозта аңчыры-тыныш бригаданын бригадир.

Чурукта: мурнаачы аңчы Б. Се-ричик эвенозу-биле аңап, диндеп айтканын турда, бригадир Б. Чи-жит (солгай талазында) аңчылар хой аң-өлүк олчалыг чанып кези-нүсеп, оларын аңчырынд уаг ажи-лынче уаг турары.

Фото С. САМЯЯНЫ.

Бүгү тала-биле белең

Малды кыштан менди, хур ажы-ры дээр-де он өдөк-кыштан эки септеп, быжыг чөм-сууру тур-гуулар болур. Бо чаагай херикке бис-тин Билеги сүт-бараан фермазы чедишкенин уурташкан.

Бо кышкы фермага 200 баш уаг инек, 100 баш чазын төрөөн бызаа кыштар. Бо хүнерде сазар, сагыс инектерин ийи ууу каларын эгел-динис. Инек, бызаа калдарынын септелгенин шаг-ла дооскан бис.

Б. БАЙЫР.

Бичик район, «Кызыл Тараачы» колхоз.

Өг-бүлө бүрүзү чагылгалыг болур

Улут-Хем районда «Улут-Хал» совхозтун Арыг-Бажы салбырында келир чылдын парлалга чагылгалыг организастыг чоруп турар. Салбыр-нын ажил-ичилери чагылгалыг баштайгы айында төп болгаш рес-публика солундарын, сеткүүлдерин 249 чагылгалын чоруткан. Ме-ханазаторлар болгаш малчынар ча-гылгалын аң-идекейлиг бажынд

кегел. Чижээ, инек калдарчымы Х. Биче-оол «Шыл», «Тувишкыа прала», «Тывазын аныктары», «Ленинчи орун» болгаш өскө-даа солундарын, журналдарын чагыл-галын чоруткан. Ол кышкы ме-ханазатор эш Малчы-оол хуула 22 рубльдин чагылгалын кылган.

С. НОМБУ.

Хөй дүктү, ээtti бээр

Өвөр районун «Торгалыг» колхозунун хойжузу Т. Натпит-оол үш чыл дүргүдө хөй ажал, нитинин мал ажылын хөгжүдиринге бөдүн салышкынын кийрп келген. Эрткен чылын ел Ирбейтин хойжу бригаданын кемжигүнүгө кирген.

Хойларын эки өттүгү черлерге үргүлчү одарлап, немелде чөм-биле эки хандырып тургаш семиртиге, олар хөй дүктү, ээtti бээр чайлаш чок болгай—деп, хойжу чугаалап турар. Социалистг хүлээлге-нин өл күөстөм, ажал турары 412 ирттеринин бирээндиге-не 4 кг 543 грамм дүктү, азы нитизи-биле 1 тонна 879 кг-ны кыргып алган. Ам ирттерин күжү ортумактан өрү семис.

Хөй кышкы чыгыс калдар-биле хандырылган. Семис, шырап хойларын, хамытын мурнууда ирттерин нон нажага кыштадыр чү-гуа деп хойжу саап турар. Кышын хойну дакпыш, тар нажага тур-гуулаа эки. Ычкангаш хойлар өй-тап, алгыс нажага турары чөгүм-чалыг, ындыг нажага турган хойларын дүгү чүлдүмөс, үнүчүл болур, күжү база бансырвас. Хөй ажарынын ындыг негелдерин бо хойжу бүрүн сапы турар. Бо кышын ирттерин эки өттүгү Ирбейте өл одарла-дып, немелде чөм-биле хандырып кыштаар.

С. ТАНОВ.

Тускай автобус

Бөдүн дүртүнүн узунун болгаш бединин талазы-биле пассажир-лер олурар автобустардан онза ылгалдыг, негелдир уулу автобусту бистиң республиканын хоорайларына, улетпур, бугурулге черлеринге болгаш колхозтар, совхозтарынга эпти-ле көрүп болур. Ол болза республи-ка эмнелгенин көмүл чарааш эмнээр тускай автобус-дур.

Ол автобуска диш эмчилери үргүлчү чоруп чоруп болгаш өң ишти дини аараан кийилерин хүлээп алырынга база оларын эмнээрине таа-рыштыр тургускан бичи эрэлчигештерлиг.

Кандыг-бир чылдагадан дурганан диштерин орнуна кылымал диштерин каап бээринин болгаш аараан диштерин дөзүн баштай шин-чи көрүп алырынын бүгү херекселери ында бүрүн бар. Бажай берген диштерин сайгылаан-биле чылып турган, надын диш кылдыр быжыды эмпел берип турар. Чарылган азы ишти хозалган диштерин бөлүмдөп аар ийкеп өл ышкы хирлиг, сарыг диштерин арыдыр аштадып ап база болур.

Ол автобус эрткен чылдан бээр Кызылдың № 2, Минусинск, пасса-жирлер АТН-ларын, алгы, септелге, сүт заводдарын, Бин-Хемини, Улут-Хемини, Тандынын дыка хөй колхозтарын, совхозтарын болгаш өскө-даа ыран-узан черлерин кезип чарааш, хөй-хөй малчынарын, амылчынарын, албан-хазычыларын аарыг диштерин экирти эмнээр.

Ол ам удавас Чөөн-Хемчик, Өвөр болгаш өскө-даа райондарын кол-хозтарын болгаш совхозтарын нежиринге белекенип турар.

О. ЛАМА.

Байырлалга белең

Таңы районда «Совет Россия» колхозтун Каскал фермазынын кол-лективни кышкы белектерди чедиш-кинин организастап турар. Чайын эки семиртиг мал кыштын айла-амына, тургаш асизин база кышкы уаг бүрүн белектер.

Б. БАЙЫР,
Бичик район, «Кызыл Тараачы» колхоз.

Нитинин малын чыгып, тодуг болган хур кышталгырында чам-дык кемчелер алдыган. Чижээ, коллектив бөдүнү күжү-биле 450 тонна сизини, 420 тонна эленин, 300 тонна сизист белектер ал-ган. Ол бүтү кемпер шүптү ферма-нын чогуула.

Калдарлар септелгени доозулган, ишти болгаш дезлалгын арыг-лаан. Бо чылын чамдык калпалт сеп-телгелерин база кылган, чаа туугу-лар планын чедишкенин күстө-тинген. Маана 150 бызаа кирер ка-

жаны чижекке айтты болур.

Бызааларын уаг-биче назип айлы-биле өрөздөп кылган, сүт-гармага болгаш кемчелерге, байла-зын элтип болуурган. Калдарын ча-нында чөм ымырадыр хайындаар тускай сала-херекселди тургуула. Ол чорук кийилерин күш-ажылын дыка чыгыткен.

Ферма бо чылын инектин эки шы-нарыг уаг калдарын ажалдаа кырген. Нитини-биле 110 метр дүртүт сөс кезек быжыг херим ка-жааны кылган. Ол болза инектерин бөлүктер айлы-биле өй-тавында кем-гелерине элтип болган.

Коллективтин ол бүгү чедишкени-нени социалистг чарыгы калбар-канынын түнелдиге, күш-ажылын ор-ганизастаанынын көргүзү болур. Ол болза Октябрьнин байырлалыга колхозчу малчынарын белең.

М. КАНЧЫР-ООЛ.

Чагаа парлалтынмаза-даа

Хаа-Хем районун «Бурунга» колхозунун комбайнерлерин Миков адаштылар дүктү ажал алышыны-нын үзүндө аргалап алгаш бир комбайны даган чуп, үрүнненин саздан үнгенин илверетин көзү би-жикчинин чагазы редакцияга кел-ген.

Ажылчы чоннар депутаттарынын

район Советинин даргазынын ор-далчызы эш Д. Попковтун бистиң чоруткан бижиктерини адымканы болза: авторун бижип турары бак-тылар шын болуп илверз. Комбайн-ны үрүнү уулу Миков хорулаада кирген. Огул Миковтун колхозка че-дирген когаралын талеттиргеш, ком-байнерлер эргезин назаан.

Х. БОРБАЙ-ООЛ,

Тайбын ажылывыска

Чаа айы чок, тайбы болган туугу-ча совет кийилерин кайтамка, чүткүлдү күш-ажы-лынын чедишкенин эртерин-мөс көвүлөп, делегетин тайбын-га микшылдыг чонуну ажал-херээ, азе-кежиг улам-ча көтү-лү турарын амырап херек кырынга бөлүткөн. Бистиң тө-рөөн Коммунисттик партиямы, Совет чазавыс делегетин уулу-тарынн азыныга тайбын, ий-бирал, бөт-боттарынга ажыктыг харылдаалар дээш мога-тылаз чок демисекип, туржуп келге-нин, моон сонгаар-даа демисе-жир дээрин бистер совет кийи-лер эки бизир бис. Америк аг-рессия империалисттик револю-циг Кубага ууру дээрбечи далай буураалышкын тургуза бергени, оон удузуну дозуг, хамаары-лас чорутууга калган турар—аа агрессия чорук келж кен чон чок, калчалыг үлгүлгү-дир. Агрессорларга ууру бистиң де-летины, хоралаан сагыш-сеп-телиныс хайыккан. Эрип ала-йонун «Мерен» калза ажал-агый артелинин колхозчулары бүтү совет уулу-биле кады, аме-рик дайынчыларга ууру «Ку-бага хайыг хонучу ирт!» деп шыныгы негелдир салып турган бис. Делегетин тайбыны мик-шылдыг бүтү кийилери Куба-нын талазында.

Совет Төрөн чуртувустун кү-чүзүн, оон камгаларын күжү тайбын күш-ажылымы-биле бы-жыттар бис. Партиянын, ча-зактын аажок уаг сагыш са-лышкынын ачылында бистиң колхозчуус организаст, ажал-агый талазы-биле быжыгып кел-ген. СЭКП-нин XXII съезди-нин шийтпирлерин күстөдир дээш колхозчулар бо чылын кон-чуг шуугу ажаллаан. Артель күрүнөге тараа дууларынын планын 203 хуу, ээти сүт, дүк сазарынын чыл планын ажыр

күстөкелди СЭКП обкомунга болгаш Тыла АССР-нин Мини-стрлер Чөвүлелиге рапорттаа бер-ген.

Уаг Октябрьдин 45 чыл оюн колхозчу малчынары күш-ажы-лаа чедишкенин-биле уткуп турар. Хойжу Шинээ төрөөн чүс хойлаа—105 хураганын, К. Аракчаа—105, Кок-Хаай—103, С. Сали—101 хураганна-рын, инек калдарчымы Намбырай чүс төрөөн инектен 99 бызаа-нын, өшкү калдарчымы Монзуулан чүс өшкүлөн 110 анайын, чы-гыс хойлаа чүс белең чөм-сууру менди алган. Хойжулар Д. Лаажал, Б. Санаа, Б. Шуугу болгаш он-даа өскөлөр хөй бү-рүзүндө 3—5 кг дүктү кыр-галлаан.

Бүрүгөге ээт кылдыр дуула-ган малдарын семиртилгенин колхоз багай эвес организаста-ган: хаан бүрүзүндө дегиз 100 центнер, бир хонучу дегиз 46 кг, өшкүлөн—32 кг, инек сонмын ортумак дегиз—301 кг, чымыз бүрүзүндө дегиз 312 кг болган. Саанчылар Б. Суулаа, Б. Доржатаа, Д. Намчаада сүт саздаанын та-лазы-биле социалистг хүлээлге-лерин күстөкөн. 1958 чылдан бээр колхоз сүт саздаанын талазы-биле планын күстөп келген, а бо чылын күстөдир шыдааны кызымак ажалдаанын түнелдир.

Чөр ажылын сайырдаптай, малдын быжыг чөм-суурун тур-гуулай турган нитинин мал ажылын хөгжүлүп шыдаас. «Эржи районга тараа тарырга үмөс» дээр шын эвес хонир үмөс, оон салыр-хамаарылаа бистиң колхозка база турган. Ычкангаш Эринге тараа тары-рын чамдык кийилер даалаалп турат. Ол чорук мал ажылы хөгжүдиринге, малын быжыг чөм-суурун тургуурынга моон-

дакты таварыштырып турган. Мынд шын эвес хонир чай-латтыган.

Эрткен чылга дегизерге, бо чылын тарылга шөүлү барык 50 хуу калбаркан бис. Мурнуку чылдарда колхоз мырнай төгө-чүл дүктү ал келген, а бо чы-лын чөр ажылымы сагыш сап-ган, мурнузда кажан-даа ал көрбөнниси кызыл-тастын тек-тар бүрүзүндө 10 центнер, ар-байнында—9, суулында—8, чинге-таралында—10, чочак-тараада—20 центнер, кукурузанын жогаан массаын-да—200 центнер дүктү ала-дымыс. Моон сонгаар дүктү он-даа хөй болур уурулук. Комбай-нер М. Ширин-оол «СК-3» ком-байн-биле тараа ажалр нормазын, С. Байыр-оол септелгенин нор-мазын хүнүчү-не 100—130 хуу күстөдир турду. Мурнуку чылдарда тарааны өскө че-дирген нитинин ал турган бо-лугуна, а бо чылын бөдүзүстү тараа тараа-бызе калдыр-тыган бис. 1963 чылда тарып-культурадарын үрежненин урган бис. 1962 чылда тараа культурадарын үрежненин салып алырынга колхоз чаа ак-ша-биле 8000 рубль туугу ак-шаны чыргылаан, келир чылын шап ыныг чорук болас. Бистиң механизаторларымыс келир чы-лын тарылгазынга белектер кылдыр 475 гектар черин аң-дарган.

Малды хур кыш ажыраы-биле белектер кылдыган: кол-хоз сизос белектеринин планын 102 хуу күстөкөн. Санчаанын, Талчынын, Бин-Хемин эвено-лары кышталар септепиринге эки ажаллаан, ам шээр малдын 49, чаш малдын 22, бызаанын 2 кыштал калдары белең. Кыш-талдарже 380 тонна сизос сөөр-түгел. Малчынар 225 тонна өдөкти бөтөн. Септелгени до-зубаан кышталарын дүргө

септеп, чаа калдарын туугу доосарын ажилы чоруп турар. Кышкы тургалдарже сизос сөөр-түгел ууртуучулашкан. Кы-жы оларарын зарын аштаар трактор, айт калбайлар, мыш хууретер бисте белең.

Күскү, кышкы анымы сезо-нунда Төрөн чуртка хөй аң-өлүктү кийрер дээш 35 колхоз-чу аңчылар тайгаларга айнап, динин айтканын аңаар. Олар 3070 рубльдин аң-өлүк тымы-жын кийрер хүлээлгелиг.

Бо чедишкенин-биле чегре-лештир бистиң артельдин ажи-лында чегестерин миттаанып эрттирп болбас. Моон сонгаар ону чайлаадынын кемчелерин алыр бис. Малдын уксаанын экижер, продуктуун көвүл-дир ажил ам-даа оожум темпиге. Бүтү малдын чүтге 55 хууу ажилткен уксаалыг. Чыгыс айт төлөлдөй дуугаар туттунган калдарлар чедипсеп. Тараа шө-лүндө сазан ам-даа дегере бөд-лүмкөн. Агыс аңдарылаа чөгү-чү негелдирине чегесте, чамдык терлерин чарыганын-нып шыны куу. Баштар чер, агроном, бригадир бо талазы-биле ажилы кошкык ууртканы-высты миннир уурулук бис.

Сүт саздаанын планын күө-сөткөсө-даа, эрткен чылга дегизерге, бо чылын бир инек-ке оонаштыр сүт саздаа кы-дуулаан. Фермалар күш-ажы-лын сагыла-чуртум, ажалын организасташкыны кошкы тур-густунган. Чамдык саанчылар боттарынын туралы-биле өскөр чоруту чүлалер бар. Ам мынд чорутуу каталат болбас ужу-дук. Сүтүн үчөт-өчөдү чөгүр негелдирине чеди тургустун-май келген. Ол бүтү чегестер-ин дый чайлаадырыне баш-таар чер тодаргай кемчелерин алыр негетинип турар.

Б. САА-ХӨӨ,

колхоз даргазы.

Школаже сагыш салышкын

Калза Советтин девискэринде Кызыл-Дар сөс чыл школазын чаа өрөдиге чыныга белектер, оон өрө

Совет Эвилели тайбыңны камгалап алган

ДЕЛЕГЕЙНИҢ УЛУСТАРЫ СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНГЕ ИДЕРГЕП ШЫДААР

БЕРЛИН. (СЭТА) Тайбыңга ынакшылыг күштерин улуг тилеге—ГДР-нин парламент дыйынны айылдын уузагаар сурага-биле Совет чазактын баш ууру кылган башкарманын түнелдерин ынаар үлөп көргөн.

Совет чазактын болган Н. С. Хрущевтин тайбын камгалап алырчы чактагы чокка уланган политиказын ачысында делегейнин атомнуг дыйыннын өскүп үнерин айылдын чакталары чеп алдыган деп «Нейес дейчанд» солун демделген турар.

Кубанын чурт деискар талазы-биле дээп болбас чорун магдылар дугайында президент Кеннедин бугурадыгынга хамарыштыр «Нейес дейчанд» солунун демделген турары чурт дээр, ову бичим-даалаш Гватемала америк шериг баазаын уузкап чок кылдыр аргажок чутула. ынаар кылдыр Кубанын чазанын негеп турары чеп-тут.

Душкунурут чорук болза, недела болган соонда делегейин тынжы ашкы берген дээрин «Берлинер пейтууг» солун бижээн. Совет Эвилели тайбын камгалап алган. Делегейин улустары хосталга болган бот-башкартыларга эрге дээп боттарынын демиселде, Совет Эвилелинде илгеп шыдаар.

Улуг салышкын

СОФИЯ. (СЭТА). Дыйынны айыл-чакталары уузагаар Совет чазактын кылган тайбынга ынакшылыг башкарманын болган солун тайбынны болган тайбын жаз-хелбээ догунашкыннын политиказын улуг тилегеиз болуп деп айткан.

«Бистид планетавис авантюризм болган дыйынны ашкан тайбын-ныч база уузагаар чоруктун

улуг тилегеиз байырлап турар» деп «Земедельско знаме» солун бижээн.

«АКШ-тын президентизи Кеннеди чоруткан Н. С. Хрущевтин ханы мерген болган чорун талазы-биле баш ууру көөр чорук сийиккен шыгаралгай ийи бижиктери дугураази чок чорукту болган иделгели улустарга берген» деп «Труд» солун бижээн.

СССР-ниң талазында

ВАРШАВА. (СЭТА). Бо душкунурут хунерде Совет Эвилелин тайбынга ынакшылыг башкарманын Полшанын миллион-миллион кижилери аажок улуг күзө ханышкыны-биле уткаан.

Кризисин уштарынын болган маргаладыг айттырарын уузагаар шийтирээрини орун Совет чазактын башканы Н. С. Хрущев тыпкан дээрин «Трибуна

лду» солун бижээн. Куба кризисин чавырдырарында делегейин ханышкынын саяал-ошанын улуг рольдуг болуп турарын ол солун демделген турар.

Совет Эвилели болун күткүш-күнге кири тирттырбаан болган чепсектиг чорудууны соксадыр, тайбын камгалап дээп аажок улуг күженишкенин салган.

Тайбыңның политиказы тилеэн

ПРАГА. (СЭТА). Д. Кеннеди Н. С. Хрущевтин сөөлү чоруткан бижин тайбырлашкан, чехословак солунар Совет Эвилелин тайбынга ынакшылыг политиказы тилеэн деп демделген турар.

Улустарын тайбынга болган аас-кежини Совет Эвилелин догунашкыннын аажок улуг ужу-

дузанын чаз маргыш чок бадыт-калдарын эртең недела берген, ынаан совет политика болун ханы мерген болган шийтирлэг деделишкени-биле делегейин атомнуг дыйынны айылдын камгалап алган дээрин «Руде право» солун бижээн.

Дипломаттыг улуг тилелге

ПРИЖ. (СЭТА). Куба айтырымы тайбын таарыштырарын түнелде Совет Эвилелин дипломаттыг улуг тилелге чеп алган дээр.

«Юманте» солунун тайбырлашканын Ив Море бижээн. Ортуту-ке халдарын белекешкан, Катышкан Штаттар Кубанын хамарыш чорун уузкап чок кылдыр болуп турган деп Море айткан. Илгеп болза-даа Американын Катышкан Штаттарына чаз чун кылтыр уузкап таварышканмы? Кубанын дээп болбас чорун хулаап көөр, бугурадыгын соксадыр, чепсектиг хунерде болган делегейин душкунурут чорун чавырдырарын нията айттыр-

ларын дугайында чугаадышкынага чепсээржир уузкап таварышкан.

Чорудууны өскүдүп үндүрген Пентагонун стратегиялык хенер-тер болуп Тайванга чорукту ужуру чуп дээп, бугу чер бөмүрүздө тайбын күштерин улуг көдүрүп үнени аггросоун айылды тургустуну келгенге Кубанын чаз-каан эвес болганында. Совет Эвилелин инициатива шийтирлэг рольдун ойнаан. Болун аггросоор кылдыр туюлга чепи ошталарынын айылды тургустуну кээр, Катышкан Штаттар совет саналдарын хулаап алыр уузкап таварышкан.

Улусчу Кыдаттың дүрүм ёзугаар эргелерин КНО-га катап тургузар

НЬО-ИОРК. (СЭТА). КНО-га КНР-ну дүрүм ёзугаар эргелерин катап тургузар дугайында совет саналды чугаадышкын КНО-га Ассамблеяны октябрь 29-та хундукс хуралына үргүлүзүл. Гаманын делегаты Дадзи Совет Эвилелин са-манын шийтирлэгине дөткөн бол-гаш КНР-ну чаз КНО-га болу-нун төлөөлөкчизи чок турар шак-ымды ондакты чорукту шалга-ла чок кылдыр өй келген деп айткан.

Камбожанын дашкы херектер талазы-биле күрүс секретары Хуот Самбат күс чугаалаш. КНО-га КНР-ну эргелерин катап тургузар Улус Республиканын догунап турарын КНО херекке албай барып шал-даас деп, Киприин төлөөлөкчизи Зе-нон Россиди ондала демделген. КНО-га Кыдаттын төлөөлөкчизи-нин «шарын» айттыры шийтир-лээр тускай комитетти тургузар дугайында болуун төлөөлөкчизи экир чылгы саналы Киприин төлөөлөк-чизи база катап илп үндүргөн.

Улуг чурт империализм реакция-нын сылаа-биле КНО-дан дашкар-артын турар шак ынак элпектир ар-гач камгалап уузкап чок кылды-рып негез уузагаарында үнер Кол Ассамблеяны илдириген хой-көй-биле чалгылап эгелер дээр билек-ле барына талазы күрүмдер-ниң шычы чалчалары уш-ууруму-биле улукжуп эгелээр турган. Бо-уада база-ла ынак болган. Колумбияны, Гватемаланы, Кост-Ри-каны, Венесуэланы делегаты «не-кши корум-чурумун» «агрессия чорунун» «үргөлдүг характерин» дугайында америк пропаганданын эр-гиле-ле чулурун турган чүүлдерин камгалап ёзугаар катап эгелээр-вер. КНО-га КНР-ну кирип чорук дээр «Латин Америка» комму-нистер дөткөн-биле бир дөм чорук-тур» деп, колумбийяны Васкес ойдук чоругу-биле чулураан.

АКШ болза хамарышкын чурт-тарга ынышкын кылдырып дуза-зы-биле КНР-ну төлөөлөкчизин КНО-га 12 ылдарын дугураады кириб турар-дыр деп, Белорус-ССР-ниң дашкы херектер минис-тра К. В. Киселев сакчылдырган.

КНР-га уура аггросия бижылаа-чар болуп Тайванга чоруктун аас-ке-рек болуп турар-дыр. КНО-га КНР-ну эргелерин до-доруан катап тургузары дээп бадылар апар-мен деп, Белоруссияны төлөөлөк-чизи чугаалаан.

КНО-ну кижигинеринге ол ор-ганизацияны Уставын салып турар негиздеринге КНР-ну чаз дүш-пес болуп турар ынактыг дээр чил-да-биле Руанданын төлөөлөкчизи Мартин Усамутура совет саналга уураган.

КНР-ну КНО-га кириерин уура-ланкчыларын ме-хооун болган үндүз-барымда чок сыладаларын Украина ССР-ниң дашкы херектер минис-тра Л. Ф. Паламарчук сойла-лап шүтүчүлүз. Украинанын тө-лөөлөкчизи КНО-га КНР-ну дү-рүм ёзугаар эргелерин до-доруан катап тургузары дээп бадылар апар деп, Паламарчук меделген.

КНР болуна эрге ёзугаар ха-марыш олутту КНО-га элээринге согу-америк империализм шактыг-тап турар-дыр деп, Кубанын тө-лөөлөкчизи Марио Гарсия Инчаустеге айткан.

Сөөлү неделада АКШ-тын ойдук чок аггросия үлгелерин бо чуга-лаштыр уура айттыры чаз ёзу-биле көрүңчө албап турар-дыр деп, СССР-ниң төлөөлөкчизи М. А. Мень-шиков меделген. Совет чазактын башканы Н. С. Хрущевтин кылган башкарманы болза адролуг дыйынны кыпты үнеринин айылды-биле кы-жаны турган кризисин үнеринин арзанын хандырган. КНР-ну КНО-га кириб турар чогулмалы эвес бадылаа ам до-доруан эдери эр-гекжок чутула деп, совет делегат он-дала демделген. Айыл чок чорук Чорудууны КНР-ну кириб турар онза чутула. Тайбын камгалаарын шийтирлээринге хамарышкын ий-дыг айттырарын ол орта чугаа-лашкын көрүп турар. АКШ-тын Тай-ванга шериг дузаламчыны дыка у-гаткан болган ол ортук КНР-га халдарын баазы болу берген дээрн аажок эвес деп, Меньшиков чугаалаан.

Ассамблеяны хундукс хуралы ош-биле доозулган.

УЛУГ ДЕМОКРАТ

М. Ф. Ахундовтун төрүттүнгөн хунунден
бээр 150 чыл болганына холбаштырган
байырлыг хурал

М. Ф. Ахундовтун чогаалыгы болган идеалы Чокку база Ортаагы Чөөн чүктүн улустарын нитил болганын болган уран-чечен чогаалыгынын төгүзүп алып читеп ишти атыр-таш. Шылгарган чогаалчы, гуманист, философ, хосталга дээп демисел чоран ол киж ий-хей улустарын революстуг-демо-раттыг идеалынын хөгжүлдеинге аажок улуг салдарын чедир-ген. Шылгарган чогаалчынын турсаалын болуп-чогуру-биле хундулп көрүшкөн, киж төрөгетин тайбынны бугу-делегей Чо-вүлдин шийтир-биле, Азербайджанын кыгачкыг огулун төрүттүнгенден бээр 150 чыл болган ош демделген турар.

М. Ф. Ахундовка турсаалка байырлап Эвилелер Бажыны-нын Колонналыг залыга октябрь 30-де акы-дуна республика-ларнын төлөөлөкчизини чепкел келген. Дериг чектер-биле ба-йырлап шийтир кыр шимеи каан сценанын кырында М. Ф. Ахун-довтун портрети. Президиумда суралгы чогаалчылар, тайбын кам-галынын Совет комитетин кижигинери, уран чүлүзүн ажал-дакчылары, эртемденер, Москва бугурадыгелеринин ажалдыкчылары, студентилер, элден хей дашкы чурттарда келген аалчылар, оон иштиде шылгаралгай пакстан шүлүкчү, «Улустар аразына тай-бынны камгалаары дээп» деп делегейин Ленинни шанылынын лауреады Фаиз Ахмад Фаиз база бар.

СССР-ниң чогаалчылар Эвилелин баштаар черинин секретары Г. М. Марков байырлыг хуралды айткан.

—Ахундовтун чиритилги алын ам чүгө оон төрүттүнгөн че-риде—Азербайджанда ажалдыктып турар эвес, оон алын Россия-нын хоорайларында болган сууралдары, Узбекстанын болган Таджикистанын килдизтарында, Балтиканын болган Кара далай-нын эриктирде, Кавказын экирлеринде болган Камчатканын балык тынш черлеринде йөрөшкн-биле хундулп алап турар—деп, ол чугаалаан.

Улуг болган бичин улустарга эл-найралды, чириткын бол-гаш аас-кежин чыгып чоран, оларын улуг, чаагай сепкилг өнүгү Ахундов бугун тайбын, найрал, кижинин төлөв дээп бистид демиселвики бистин үеистин кижини дег туржуп турар.

Болуун төрөн литературанын болган өскө-лаа хей-хей улустарын литератураларын хөгжүлдеинге Ахундовтун чедир-ген салдары улуг. Бугун бичер Ахундовтун алын алдаржыт-пашан, бистин улустарынын найралын алдаржытп турары-выс ол, коммунизмин тилегезинге бар чорур бистин хей на-ционалдыг ала-чуртуу ажалдыктып турарыныс ол деп, эш Мар-ков меделген.

М. Ф. Ахундовтун чогаалыгынын ийелг болган уран-чечен онзагай чүлүлери, оон акырынын болган ажал-чоруду-галынын эргелге ол үнени болган байдаларын дугайын чуга-лаан Азербайджанын КП ТБ-зынын секретары Х. Г. Везировтун чугаадын киришкенер улуг кичээт-биле дынаанар.

М. Ф. Ахундовтун ажал-чорудулаа аажок хей талааларыг болган үрө-түнелдег деп, оратор меделген. Уел-болганын де-геминин, чогаалыгынын депшидегит угданышкынын тала-зы-биле оон болуун үненин шылгаралгай оту деп алап болур.

Мирза Фатали Ахундов болуун бугу амыралыг чогуна ба-оан болурунга берген. Болуун чүртүн Россияга каттыштыр-ганын депшидегит ужу-дузанын ханызы-биле медеп билип турган баштайгы хей-нияти ажалдыкчыларын санынга ол кирип тур-ган, орус улус-биле найралдып, акы-дуналыш чоруктун иле-зын, оон культуран болган литературанын ол чалбышты-биле пропагандалап турган.

Кежээге чүве чугаалаа С. Рустам, Назим Хикмет, А. Софро-нов, П. Антокольский, Г. Гудин, П. Бровка, М. Ибрагимов олар бис-тин чуртуулуун улустарыга Ахундовтун чогаалыгынын ужу-дузанын дугайын чугаалаанар.

Улуг концертке Азербайджанын уран чүлү мастерлери кириш-кен.

(СЭТА).

Республикага АГААР-ВОЙДУСТУН байдалы

Бөгүн республикага шөкөр булуз-тарлыг, хун болур. Чамык черлерге хар чазар. Хат копкактан өй-тавынга чедир. Агаарнын температурасы: республикага 2—7 градус соок, а Кызылга—2—4 градус соок.

Редактор Д. Б. БАЙРА-ОП.

ХЕП ДААРАА ЦЕХНЕ ХЕПТИ БАЗЫП НЕДИРЕР КИЖИЛЕР
БОЛГАШ СЦЕНАГА АЖЫЛДААР АЖЫЛЧЫНАР РЕПУБЛИКАНЫН
ХӨГЖУМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА ДОРААН НЕГЕТТИНИП ТУРАТ.

Ажылдарын күзүн кижилер Кызыл хоорайнын Шетинкин—Кравченко куудучуна № 50 бамында Республиканын хөгжүм-шии театрынын дирекция чегинге кээр.

ХӨГЖУМ-ШИИ ТЕАТРЫНЫН ДИРЕКЦИЯЗЫ.

Кинотеатрларга

БӨГҮН

«НАПЫРАЛ»: «Туттурбас Ян» 10, 12, 2, 4. «Ийн чуртталга» (йяйт сериязы) 6. «Телефончу ууер» 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Харда истр» 11.15, 1.15. «Динго деп черлик ыт» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Өпей ыры» 2.30. «Повзден дүшкен киж» 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Чеди ааякчы» 5.15, 9.15. «Комета» деп парохотун далаймыз» 3.15, 7.15 шактарда.

Ниити кудук чадгыс кочалдыг болуп ужурут

Ижер суг багай амдан чок, пилдегер арыг, калыкка хоралыг аарыг тынмдыр микробтар чок болуп ужурут.

Ычтангап кудук суун база кара сугларын боткаларын чер-ле болдурус херек.

Мал калжарынын база арыгла-рыг черлер чогуна кудуктар арыг эвес болур.

Кудук кочалдыг кезеде арыг болбас. Оларын ажим тут-дарын үргүлүп көчүп болур. Ол үеде олар хир-чам, доозун-биле боткалып турар. Чамыкта ст-луг кудук кочалын черге са-лыптарга оон дүвүнге бок-биле

кадык аяны-буру аарыглар мик-робтары чыпшына берип болур. Аарыг кижилер бар бажыдан келген киж болуун кочалы-биле куукап суг суун алганга, кудук суу аарыг микробтары-биле халдыралгына берип болур.

Ычтангап куукап суун арыг тургузары-биле алаа ниити кочал-дыг бажыларын чугула. Оон-биле кудуктан сугну укаш суглап келген кочалыларга кудук ап ту-рунар.

Тыва АССР-ниң санитар-чырыдыштын бажыны.

РЕДАКЦИЈАНЫН АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин-Кравченко куудучу бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 24-63, редакторун оралкызынын 35-24, пропаганда килдизинин 23—54, харысалагалыг секретарынын болган харысалагалыг жегурунын 23-35, кезе ажал-агы килдизинин 25-38, партияны амыралыг болган кудуктар амыралыг килдизинин 37-13, иштиги информатия килдизинин 20-60, чага болган совет тургусту килдизинин 21-27, үлөтүр болган транспорт килдизинин 22-64, бугурадыгын 21-47, корректорларын 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефоноч доттар.

Чоокта чаа Польшаның шеригиниң хуну болган. Бо чуртка — Н кезектиң артил-лерия черинде. Ракеталыг артиллерия боолап тур.

МИЛЛИОН-МИЛЛИОН КИЖИЛЕР СЫРЫЙ КАТТЫШКАН РЕПУБЛИКА

Бодулуун албан-ажылынын аай-биле Барын болган Топ Афри-канын эртин каапкан мен: орук аай-биле маңап чоран машиналар-га-даа олурп, күчүлүг хемнери паром-биле-даа келип, пароходка олурупаш Гвинея мугулаурун экиндирип-даа, тропик чазыкын-нын алаага өл-шылба кылдыр чад-дырп-даа, кокла оруктарын кызыл доозунга тынп, самолетка олур-п алган Чави Союгу Эркти дур-гаар-даа, доора-даа ужулуп, Уба-ни хемге эшил-даа, Сенегалын на-ционал чепи—ристем кылдыкты чип, проказа деп азырдан аараан кижилер-биле-даа хол тутуп ме-дилежип, чаан кырынга олурп ал-гаш кочы-биле аянал чоруп чодак кижилер-биле чугаалажып-даа чор-дум.

Ындыг болза-даа мээ көргөн, дынаан чүдүлдерин эл улуг тур-ар Мали Республиканын элел тур-ары маргыш чок. Мали Республи-канын амыралыг боду ову-тыварып, хайыншкынын, хөгжүлдеин чор-урудагы салым-чолдуг. Чаа чүлү-дер ында чеп болганда-ла көстү-турар. Чурттаарына шактыган тур-ар бугу-ле эртин чүдүлдерин ол чаа чүлүлөр демиселге ажим эртин тур-ар. Ол азыр—ажык ак-сактал-дыг, арыг чуректериг, сырый кат-тышкан миллион-миллион кижилер-нин республиказы-дыр. Ында бугу чүве бугунын хаара тулап турар, дөмөйлөшпес хире кылдыр сакчыл-дыр. Мали улустун ёзулуг чараш чаагай чорун оон хундулзечели болган эвиледи болур-дыр. Эткир болуун дээп отка кургалып каан шары келж келтирген кагарга сир-тигайлыг турар. Кызыл ыштан болган чаа соонгунден чүве кылды кижилерин уран-шевер кайгачмык. Чыды болган ош бир язы африк баазаарлар киж дээр дыйтына.

Херэженин терезинден кылган национал хептери хунге алынаандар чавынаан чорур. Угулаап тур-гаш шевер кылдыр кылган улуг су-дан орун кырынга чадар чадыл-лар-да бар. Колонизациянын кичи-зини тугутуп чораш, хамарышпас чорукту болган хосталганы алган соонда шапкын-биле аттыгын үн-ген улустун Совет Эвилелинче бол-гаш социалист, муракчы чүүлге чүткүл эч-не ханы.

Колонизациянын артымышкынын уузкаары—хунун кол доозуу. Анык Мали Республиканын эр-тең үеи карак чажы, хан төүшү-күлү болган алдар-биле долган тур-ган. Ол дугайын улустун тоодакчы-ларын аас-биле дамчыдып келген эртин тоолдары мычага чедир чуга-лап турар.

Нигерин «Кара Индияны» шыаадын чазалп алыр дээп Фран-ция болуун дээр солдагтарын болган генералдарын октаан. Судан чери колония кылп алыр XX чүс чылдын эгизинде доозулган турган. Ындыг болза-даа улус чов чыгыр-пашан: бамбара, бобо болган турарга улустар бок-чепекти холуга тут-таш, чадгыс эвес уада демисел келген. Национал хамарышпас чор-урукте улустун чүткүлдерин ханга борап чоран.

Суданын кырынга колонналыг дүн бир чурт хире чылдарда үргү-чүлп келген. Чүртүн хөгжүлдеини моондактап каан. Кижинин төлө-тиг чорун таттай баскан. Национал культураны чачылдарын сандар-такан. Национал чоргааралды бо-далы кижилерин медреселерин ырадып чоран.

Францияны «цивилизация» коло-низацияны бичи мали улусту ат-каар ирадыр тиртип келген. Мали улустун амыралыг дегилеи коргун-чүт чавыс Чүртүн чогууну барык 99 хуузу бижик билбес. 600.000 хире мали уруларын школага өөренир аргазы ам-даа чок. Чүгө карак аз-рымынден бени 156.000 киж, ха-лымдар азырдан 162.000 кижин араан. Согураган анык-даа, кыр-дан-даа кижилерин чедир чорур урулар—ында бо-ла көстүр. Про-казадан аараан кижилер 80.000 хире. Уруларын өлүр чорун дыка хол.

Экономика, социал болган куль-тура талазын колонизациянын ар-тымышкынын уузкаарынын доу-нукал артык эл суралыг болган уткалгы лоуун ам Малие чок боор. Ол лоуун чүртүн бугу амыралыг-га нестереп, мали улустун чүтүн-гө чуртап турарын, чүтүн ужу-рунда шак ында чүткүлүг болуп

турарын көргүзүп турар. Кошкак хөгжүлдеп болган бугулуук чор-ука уура демсел—анык рес-публика чурттаар бе азы өлүр бе деп айттыр-дыр.

Барын таланы «эртмендери» африка улустар амгы үеин эртеми-нин болган техниканын белинне чедир көдүрүп шыдаас деп чүл-чүрүшпаш, дыка хой хоозун сөстөр-ин нестереп. Чижээ, Шарль Анзи дээриниң бижэни мындыг: «Нег-лер атамизин миллион-миллион чылдардан каш беш чылдарда хостал бээр деп боола болза кор-гунчүт болган өлүмүт алдагаа-дыр». Ындыг болза-даа тускай до-гунашкынын чүгө ийн чалдарын дугузулаа били. Малиниң чедил алган чедикчиинери эрте-мендери уулап, ында меге бола-ларын буруу шап турар.

Кадрларын буруу-биле африка-чылар шийтирлэг болган туюн-га чедир чоруттуган. Улусту ку-зел-соруу ёзугаар француз шериг-базаларына—колонизациянын чө-лөңгичин уузкаан. Экономика-лазы-биле хамарышпас чорук дээп—амгы үеин амыралыгыне чурт-тун катап төртүтүрүгүн ийги шийтирлэг үеи дээп тулчуушкун эгелен. Малини Национал хурал-дыг бадылаа бичи беш чыл уу-рулду ойнаар ужурут. Бижик билбес чорукту уузкаар талазы-би-ла төптөгө кижилер кезизин-не кончүт хой-биле чыгып турар. Эртмендери мынмгыт бола малаңды уксазын экилдерин айттырарын ажилдаа кылп турар. Мали-нин улусчу тавышын болган ыра-нын күдүлүг турар национал са-мбыл улус демократизациян чур-тарынга тилегелиг аян-чорукту кылп, оюнуларын көргүсүн. Школа-ларын өөрелге программизыга реформаны чоруткан, бо талазы-биле Африкада төлөтп чери Мали ээлеп турар.

Эрге-шөлөңи алган мали херэ-женир политиктиг болган хой-ни-ти амыралыгынын адырларында илсекпей-биле кирип турар апа-ган. Херэженин чектиг професси-нал школарын чектиг калба-

рып, кыстар өөренир колледжалар-ны тургузуп турар. Илер болган урулар камгаламын төптөп тал-тып келген, уруларын азырап бол-ган бажы ажалынын талазы-биле чүдүлдерин оларда номчуп турар. Ажылдап турар херэженин санын дүргөн өлүп о